

بررسی نقش تنوع جنسیتی در اجتناب مالیاتی و مسئولیت اجتماعی شرکت ها در بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

^۱ مرتضی بغدادی

^۲ معصومه زارع

^۳ فاطمه حبیبی

^۴ تهمنه قربانپور یاسوری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۳/۰۱

چکیده

گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ابزاری مهم برای بهبود مسئولیت پذیری شرکت ها برای طیف وسیعی از ذینفعان است. با این وجود، گزارشگری مسئولیت اجتماعی، همواره نشان دهنده مدیریت بهتر سازمان نیست، چراکه برخی از مدیران می توانند اصلاحات سطحی و جذابی را نمایش دهند تا بتوانند کیفیت گزارشگری را ارتقاء و خواسته های ذینفعان و سرمایه گذاران را برآورده سازند. در این پژوهش، تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی سال ۱۳۹۳ تا پایان سال ۱۳۹۷ به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش را شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل داده و به منظور انتخاب شرکت ها جهت استفاده از داده های آنها برای آزمون فرضیه های پژوهش از روش حذف سیستماتیک یا غربالگری استفاده شده است. در این تحقیق تمامی فرضیات مطرح شده تایید شدند.

کلمات کلیدی

تنوع جنسیتی، اجتناب مالیاتی و مسئولیت اجتماعی شرکت ها

^۱ لیسانس حسابداری گرایش حسابرسی. (Email: Baghdadimorteza123456@gmail.com)

^۲ فوق لیسانس حسابداری. (Email: A.zare73@ymail.com)

^۳ لیسانس حسابداری.

^۴ لیسانس حسابداری.

مقدمه

گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ابزاری مهم برای بهبود مسئولیت پذیری شرکت ها برای طیف وسیعی از ذینفعان است. با این وجود، گزارشگری مسئولیت اجتماعی، همواره نشان دهنده مدیریت بهتر سازمان نیست، چراکه برخی از مدیران می توانند اصلاحات سطحی و جذابی را نمایش دهند تا بتوانند کیفیت گزارشگری را ارتقاء و خواسته های ذینفعان و سرمایه گذاران را برآورده سازند. بینگتون^۱ و همکاران (۲۰۰۸) نتایج متفاوتی را در رابطه بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت نشان دادند که آن را به تفاوت در برداشت سهامداران از اطلاعات مسئولیت اجتماعی نسبت داده اند که با شهرت شرکتها در ارتباط است. بنابراین افشای مالی ممکن است پاسخ ساده ای به نیازهای اطلاعاتی سهامداران باشد و در واقع نیازی به انعکاس تعهد شرکت نسبت به مسئولیت اجتماعی نباشد (Aras, Crowther, 2008). نقش هیأت مدیره در ارتباط با گزارشگری مسئولیت اجتماعی این است که سهامداران را متقاعد سازند که مشارکت آنها در فعالیتهای مسئولیت اجتماعی به نفع آنها است. در صورت توجیه سهامداران، اگر آنها این استنباط را داشته باشند که هزینه های مربوط به فعالیت های مسئولیت اجتماعی منجر به افزایش شهرت شرکت می شود، دیدگاه موردنظر اعضای هیأت مدیره را می پذیرند (Lai et al, 2020). دیدگاه های مرتبط با مشارکت هیأت مدیره در مسائل مربوط به گزارشگری مسئولیت اجتماعی در درجه اول به این موضوع مرتبط است که زنان (و کارکنان) چگونه در فرآیند تصمیم گیری ادغام می شوند. براین اساس، ویژگی های هیأت مدیره، از قبیل تنوع جنسیتی، بر سیاست های افشای گزارشگری مسئولیت اجتماعی تأثیر می گذارد؛ زیرا زنان در بهبود کارایی هیأت مدیره نقش دارند و به مسائل اقتصادی و اجتماعی علاقه مند هستند (Kang et al, 2020).

علاوه براین، تنوع جنسیتی هیأت مدیره، افشای اطلاعات مالی عمومی و خصوصی به سرمایه گذاران را از طریق نظارت بهتر فراهم می آورند و بدین صورت باعث افزایش محتوای اطلاعاتی قیمت سهام می شوند. پژوهش های پیشین نقش اساسی مدیران زن را در افشای فعالیت های اجتماعی، محیط زیست و گزارشگری پایداری تأیید کردند. وجود مالیات بر درآمد، باعث کاهش عایدات واحد تجاری می شود. یکی از اقدامات اساسی در جهت حداکثر ساختن ارزش شرکت و ثروت سهامداران استفاده از راهکارهایی است که از طریق آن، مالیات پرداختنی کاهش یابد. در ادبیات مالی تلاش قانونی شرکت ها به منظور کاهش هزینه مالیات را به نام هایی از قبیل مدیریت مالیات، اجتناب از پرداخت مالیات و رویه مالیاتی جسورانه می شناسند (Lantos, 2021).

بررسی انگیزه های مرتبط با گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت توجهات زیادی را در تاریخچه مدیریت و حسابداری به خود جلب کرده اسووت. تئوری مشروعیت، تئوری ذینفعان و تئوری افشای داوطلبانه پُر کاربردترین نظریه های مربوط به افشای عملکرد اجتماعی هستند (فیاض، ۱۳۹۳). گزارشگری مسئولیت اجتماعی به منظور ارائه اطلاعاتی است که بر ادراک سرمایه گذاران و در نهایت جامعه از شرکت و مدیران تأثیر می گذارد. چالشی که در این

¹ Bebington

بین برای شرکت ها وجود دارد این است که نه تنها گزارش مسئولیت اجتماعی خود، بلکه ادراک سرمایه گذاران خود را مدیریت کنند (کوهکن رستمی و همکاران، ۱۳۹۲).

سیر تکاملی فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی منجر به انتشار حجم و سببی از اطلاعات در گزارش های سالانه شده است؛ چراکه سرمایه گذاران می توانند از اطلاعات مفید حاصل از گزارش های غیرمالی از جمله موارد مرتبط به فعالیت های مسئولیت اجتماعی در تصمیمات خود استفاده کنند. آگاهی سرمایه گذاران از اقدامات اجتماعی شرکتها به دلایل مختلفی دارای ارتباط ارزشی (رویکرد ارتباط ارزشی مستلزم این است که بتوان تابع ارزیابی آن را نسبت به تأثیرگذاری بر ارزش سهام تدوین کرده است) (Clarkson, 2024) افزایش ارتباطات شرکت ها با سرمایه گذاران خارجی در مورد مسئولیت اجتماعی ممکن است به ایجاد تصویر مثبت کمک کند. افشای اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی به بهبود دقت پیش بینی های سود تحلیل گران فروش کمک می کند. شرکت های دارای سابقه برتر در زمینه مسئولیت اجتماعی می توانند پیشنهادهای بهتری از قانون گذاران و گزارش مطلوبی را از رسانه ها دریافت کنند که به ایجاد نام تجاری و بهبود شهرت شرکت کمک می کند. ایجاد و حفظ شهرت خوب با سرمایه گذاران می تواند با سرعت بخشیدن به رشد درآمد و سود، مزیت رقابتی را برای شرکت ها ایجاد و ارزش شرکت را افزایش دهد (امیدوار، ۱۳۹۰).

از سوی دیگر، افشای عمومی برای بهبود برداشت جامعه از پاسخگویی شرکت به مسائل خاص اجتماعی یا زیست محیطی یا به طور جایگزین برای منحرف ساختن توجه ذینفعان از موقعیت های نامطلوب استفاده می شود. در همین حال، هنگام گزارش فعالیت های مرتبط با اجتماع، یکی از بزرگترین چالش های شرکت، کاهش بدبینی سهامداران و ارزیابی قابل قبول اطلاعات داوطلبانه مسئولیت اجتماعی است (Garriga, Melé, 2024). در واقع، ماهیت داوطلبانه گزارش های مربوط به مسئولیت اجتماعی موجب بی نظمی در نحوه گزارشگری و گنجاندن عناصر متفاوت محیطی و مشکلات در به کارگیری معیارهای مناسب برای ارزیابی کیفیت ودقت محتوای گزارش ها شده است. هیأت مدیره نقش مهمی در اجرای استراتژی شرکت، از جمله مشارکت در فعالیت های مرتبط با اجتماع، ایفا می کند. به خصوص یک هیأت مدیره خوب باید اثربخشی و کیفیت گزارش ها را تضمین کند. در این زمینه به دنبال پاسخگویی سؤال اصلی تحقیق هستیم که عبارتست از: بررسی نقش تنوع جنسیتی در اجتناب مالیاتی و مسئولیت اجتماعی شرکتها در بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران چگونه است؟

موضوع کیفیت حسابرسی از زمان گزارش کمیسیون کوهن، که به وسیله جامعه حسابداران رسمی آمریکا در سال ۱۹۷۸ میلادی منتشر شد و انگیزه های اساسی پژوهش های مرتبط با آن، توجه ویژه ای را به خود جلب کرده است. هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین ابعاد پنج گانه شخصیت با وقوع رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی و نقش جنسیت در رغبت به رفتارهای مذکور است. رشد فزاینده جمعیت و پیچیدگی های جامعه و نیاز به اطلاعات اقتصادی مربوط، نظام های اطلاعاتی و نیز فرایندهای مولد اطلاعات را توجیه می کند و در این بین نیاز به حسابرسی به عنوان بخشی از فرایند

گزارشگری و اطلاع رسانی بیشتر می شود (علوی طبری و همکاران، ۱۳۹۶). حرفه حسابرسی یکی از مشکلترین و منضبط ترین حرفه های دنیا به شمار می رود و به دلیل نوع و ماهیت خدماتی که ارائه میکند از اعتبار و اعتماد خاصی نیز برخوردار است (Boyson et al, 2019). تداوم این اعتبار و اعتماد و تقویت آن به پایداری فکری و عملی اعضاء به ضوابط رفتاری و اخلاقی حرفه بستگی دارد که ماحصل آن کیفیت بالای خدمات حسابرسی است. انجام حسابرسی مالی با کیفیت برتر موجب می شود که اطلاعات قابل اتکاتری در اختیار استفاده کنندگان قرار گیرد (Esen, 2023). کیفیت اظهار نظر حسابرس جنبه ای مهم برای ماندگار شدن وی در حرفه برای مدتی طولانی تلقی می شود که هم اکنون توجه مراجع حرفه ای حسابداری را به خود جلب کرده است. (Barnea, Rubin, 2020)

مسئولیت اجتماعی شرکتی از جسارت های "اخلاق کسب و کار" است که به نقش شرکتها در حوزه اجتماع می پردازد. مسئولیت اجتماعی شرکتی مجموعه وظایف و تعهداتی است که شرکت بایستی در جهت حفظ، مراقبت و کمک به جامعه ای که در آن فعالیت می کند، انجام دهد (Lantos, 2021). مسئولیت اجتماعی شرکتها در پیوند با مسئولیت شرکت در برابر جامعه، انسانها، و محیطی است که شرکت در آن فعالیت می کند و این مسئولیت از جسارت های اقتصادی و مالی فراتر می رود. مسئولیت اجتماعی شرکت در تعریفی روشن تر این گونه تعریف شده است: "مسئولیت اجتماعی شرکت فعالیت هایی است که پیش برنده سود و منفعت اجتماعی بوده و فراتر از منافع سازمان و آن چیزی است که قانون بایسته می دارد (Garriga, Melé, 2024). بر اساس نظریه نمایندگی و با وجود عدم تقارن اطلاعاتی بین مؤدیان مالیاتی و دولت، به طور طبیعی شرکت ها سعی می-کنند در پرداخت مالیات اجتناب کنند. از سوی دیگر دولت ها با توجه به محدودیت های موجود در تلاشند با شناسایی مؤدیان مالیاتی پرریسک، مطابق قوانین و مقررات، مالیات حداکثری را وصول کنند و پژوهش گران این حوزه نیز به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر اجتناب مالیاتی هستند (Boyson et al, 2019).

اطلاعات حسابداری از مهم ترین اطلاعاتی است که به عنوان محصول اصلی سیستم حسابداری نقش اساسی در تصمیم گیری های گروه های مختلف بازار سرمایه ایفا کند. این اطلاعات طی یک فرآیند محاسباتی و بر اساس اصول و استانداردهای مراجع ذی صلاح اندازه گیری و ارائه می شوند و اگر از شفافیات لازم برخوردار نباشند احتمال اتخاذ تصمیمات نادرست توسط گیرنده اطلاعات افزایش می یابد. یکی از استانداردهای بین المللی حسابداری که تاثیر بسزایی در کیفیت گزارشگری مالی دارد استاندارد حسابداری مالیات بر درآمد می باشد (الهیاری و همکاران، ۱۳۹۷).

چرا که این استاندارد ابزاری برای تفکیک اندازه های حسابداری مالی از اندازه های قوانین مالیاتی و تخصیص تفاوت این اندازه ها به ادوار مالی دوره ای عمر مبادلاتی که باعث ایجاد این تفاوت شده اند فراهم می کند. در خصوص گزارشگری مالی، علایق و نیاز استفاده کنندگان برون سازمانی شامل سرمایه گذاران، مدیران، حسابرسان و مجامع علمی اساس کار قرار می گیرد در حالی که به نقش پراهمیت دولت به عنوان یکی از گروه های ذینفع همیشگی گزارشگری مالی توجه کمتری می شود که جهت افزایش توجه به نیاز اطلاعاتی دولت از طریق گزارشگری مالیاتی امکان پذیر است. در

گزارشگری مالیاتی سهم دولت از منافع بنگاه از طریق سود حسابداری قابل قبول ممیزین مالیاتی به همراه برخی تعدیلات محاسبه می شود. در واقع این فرآیند بطور غیر مستقیم می تواند مهر تائیدی بر سود حسابداری گزارشگری مالی باشد. در این راستا فرضیه های زیر را داریم:

ضریب برنامه ریزی مالیاتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر مثبتی می گذارد.

حضور مدیران زن در هیئت مدیره شرکت بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و رویکرد مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر مثبتی می گذارد.

مدل مورد استفاده در بررسی فرضیات به شرح زیر می باشد:

$$CSR_{Dit} = \alpha_{it} + \beta_1 SIZET_i + \beta_2 LEV + \beta_3 ROA + \beta_4 SIZEB + \beta_5 TA + \beta_6 \%WOM + \beta_7 \%WOM TA + \beta_8 \%WOM TA$$

معرفی مولفه ها:

CSR: گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت

SIZET: مدیریت مالی به صورت نوین

LEV: قدرت نفوذ

ROA: بازده دارایی

SIZEB: تعداد مدیران

TA: میزان اجتناب مالیاتی یک بنگاه

WOM: درصد مدیران زن

روش تحقیق

روش پژوهش از لحاظ اجرا توصیفی و همبستگی است و از لحاظ هدف کاربردی است. در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات و داده ها از روش کتابخانه ای استفاده می گردد. در بخش کتابخانه ای، مبانی نظری و پیشینه پژوهش عمدتاً از مقالات معتبر مجلات تخصصی فارسی و لاتین و نیز کتاب های چاپ شده در این زمینه گردآوری می گردد. همچنین به منظور جمع آوری داده های مورد نیاز از اطلاعات منعکس شده در صورت های مالی و بانک های اطلاعاتی رایانه ای (نرم افزار ره آورد نوین) استفاده خواهد شد. جامعه آماری این تحقیق کلیه شرکت های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ می باشد که با استفاده از روش غربالگری اقدام به انجام نمونه گیری از این جامعه شده که تعداد ۱۴۰ شرکت بدست آمده است. تجزیه و تحلیل نهایی نیز به کمک نرم افزار E-Views انجام خواهد شد.

یافته های تحقیق

با استفاده مناسب از آمار توصیفی می‌توان ویژگی‌های یک دسته از اطلاعات را بیان کرد. پارامترهای مرکزی و پراکندگی به همین منظور به کار می‌روند. کارکردهای این معیارها این است که می‌توان خصوصیات اصلی مجموعه‌ای از داده‌ها را به صورت یک عدد بیان کنند و بدین ترتیب افزون بر آن که به فهم بهتر نتایج یک آزمون کمک می‌کنند، مقایسه نتایج آن آزمون را با آزمون‌ها و مشاهدات دیگر نیز تسهیل می‌نماید. در جدول زیر برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها، شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات و انحراف معیار ارائه شده است.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت	۰,۲۳۰۵۱	۰,۲۱۳	۰,۴۱۲	۰,۰۲۰	۰,۱۰۱۳	۱/۹۸۶	۱/۴۹۶
درصد مدیران زن	۰,۴۰۲	۰,۲۲۳	۰,۴۴۱	۰,۰۲۹	۰,۱۱۲	۱/۰۱۱	۲/۲۷۰
اجتناب مالیاتی	۰,۲۰۴	۰,۲۴۳	۰,۵۲۹	۰,۰۰۰	۰,۱۲۷	۱/۱۲۲	۰/۰۰۲
اندازه شرکت	۱۳,۹۵۹	۱۳,۷۹۶	۱۸,۷۳۹	۱۰,۱۰۴	۱,۳۴۷۶	۰/۳۵۱	۰/۱۴۴
اهرم مالی	۰/۶۲۳۶۲	۰/۶۳۲۵۱	۰/۹۲۵۸۷	۰/۰۸۲۶۳	۰/۲۰۳۲۱	۲,۱۵۴	۳,۲۵۴
بازده دارایی	۰,۱۱۵۴	۰,۰۹۶۶	۰,۵۵۰۲	-۰,۲۶۳۴	۰,۱۳۹۲	۱,۷۸۴	۰,۳۶۵
عمر شرکت	۳/۴۹۲۱	۳/۶۱۰۲	۳/۹۷۲۵	۲/۷۱۱۲	۰/۱۹۰۸۰۴	۳/۸۳۵	۱۸/۲۵۶

با توجه به نتایج جدول فوق‌میانگین سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها ۲۳/۱ می‌باشد که نشان می‌دهد، در بیشتر شرکت‌های مورد مطالعه، سطح افشای مسئولیت اجتماعی حول این نقطه (۲۳/۱) تمرکز یافته‌اند انحراف معیار نیز یکی از مهمترین پارامترهای پراکندگی می‌باشد که میزان پراکندگی مشاهدات از میانگین را نشان می‌دهد.

جدول ۲- نتایج حاصل از آزمون عدم وجود خود همبستگی جزء خطا

مدل	آماره F	احتمال	نتیجه
اول	۱۹۱/۳۶۴۱	۰,۰۰۰۱	وجود خود همبستگی جزء خطا
دوم	۱۹۲,۵۶۷۵	۰,۰۰۰۱	وجود خود همبستگی جزء خطا

این فرض مدل کلاسیک رگرسیون خطی بیان می‌دارد که بین جملات باقیمانده رگرسیون، همبستگی وجود نداشته باشد. برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها از آزمون خود همبستگی سریالی بروش-گادفری استفاده شده است. در این آزمون فرضیه صفر بیانگر عدم وجود خودهمبستگی می‌باشد و فرضیه مقابل بیانگر وجود خودهمبستگی سریالی بین خطاها می‌باشد. نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد که در سطح اطمینان بالا مقدار احتمال آماره F، در کلیه مدل‌ها کمتر از ۵٪ می‌باشد بنابراین، در کلیه مدل‌ها، بین خطاها خود همبستگی وجود دارد.

جدول ۳- نتایج حاصل از آزمون عدم وجود هم خطی بین متغیرهای توضیحی پژوهش

متغیر	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس
سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت	۰,۰۰۰۰۶۸۴	۱,۰۰۰۲۸۰۶
درصد مدیران زن	۰,۰۰۰۰۳۱۶	۱,۰۰۰۱۲۶۱
برنامه ریزی مالیاتی	۰,۰۰۰۰۹۴۴	۱,۰۰۰۵۰۴۶
اندازه شرکت	۰,۰۰۰۰۹۶۱	۱,۳۶۹۵۵۲
اهرم مالی	۰,۰۰۰۰۴۹۶	۱,۰۰۰۳۵۶۱
بازده دارایی	۰,۰۰۰۰۴۹۶	۱,۰۰۰۳۵۶۱
بازده حقوق صاحبان سهام	۰,۰۰۰۰۲۱۹	۱,۰۰۰۶۵۰۷
عمر شرکت	۰,۰۰۰۰۰۲۳۶	۱,۰۰۰۵۰۴۶

هم خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل می باشد. در صورت وجود هم خطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسئله باعث می شود که تعداد متغیرهای معنی دار در معادله کاهش یابد. در این معادله برای بررسی عدم وجود هم خطی از معیار عامل تورم واریانس^۱ (VIF) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰ باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی می باشد.

جدول ۴- نتایج حاصل از آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

مدل	آزمون	آماره	احتمال	نتیجه
اول	F لیمر	۷/۲۵۱۴	۰,۰۰۰۰۱	روش تابلویی
	هاسمن	۱/۲۸۷۴	۰,۰۰۳۵۲	الگوی اثرات ثابت
دوم	F لیمر	۸۰۵۴۸۶	۰,۰۰۰۰۱	روش پنلی
	هاسمن	۱۵,۶۸۰۶	۰,۰۰۰۸۴	الگوی اثرات ثابت

همان طور که در جدول فوق منعکس گردیده، احتمال F لیمر کلیه مدل های پژوهش کمتر از ۰.۵٪ می باشد لذا برای تخمین کلیه مدل ها از روش تابلویی استفاده می شود. و با توجه به اینکه احتمال آزمون هاسمن کلیه مدل های تحقیق کمتر از ۰.۵٪ می باشد لذا برای تخمین کلیه مدل ها از الگوی اثرات ثابت بهره گرفته می شود.

¹ Variance Inflation Factor (VIF)

فرضیه اول: ضریب برنامه ریزی مالیاتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر مثبتی می گذارد.

جدول ۵- نتایج تخمین فرضیه اول

متغیر وابسته: مسئولیت اجتماعی شرکت				
متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	۰/۲۰۰۷۸۶	۰/۰۸۴۵۱۴	۲/۳۷۵۷۵۶	۰/۰۱۷۸
برنامه ریزی مالیاتی	۰/۰۲۷۳۳۵	۰/۰۱۰۸۲۵	۲/۵۳۰۷۷۲	۰/۰۱۱۷
اندازه شرکت	۰/۰۱۳۱۰۱	۰/۰۰۷۶۳۳	۲/۴۸۲۸۳۴	۰/۰۱۳۴
اهرم مالی	۰/۰۱۴۰۰۱	۰/۰۰۶۳۷۲	۲/۰۰۸۰۷۴	۰/۰۴۵۲
نرخ بازده دارایی	۰/۱۶۵۳۷۳	۰/۰۸۰۷۳۳	۲/۰۵۵۳۰۴	۰/۰۴۰۱
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	۰/۰۱۳۶۳۳	۰/۰۰۷۴۶۵	۲/۶۳۰۸۸۶	۰/۰۰۸۸
عمر شرکت	۰/۰۱۰۴۲۱	۰/۰۰۳۷۱۲	۲/۸۰۷۳۶۳	۰/۰۰۵۲
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۸/۴۳			
آماره دوربین واتسون	۲/۱۰۸			
آماره F	۵۳۲/۷۱۱۹			
احتمال (آماره F)	۰/۰۰۰۱			

به منظور آزمون فرضیه اول از نتایج تخمین فرضیه اول که در جدول فوق ارائه شده، بهره گرفته شده است. با توجه به نتایج این فرضیه، مقدار احتمال (یا سطح معناداری) F برابر ۰/۰۰۱ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین واتسون ۲/۱۰۸ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی را نشان می دهد. نتایج مربوط به ضریب تعیین نشان می دهد، تقریباً ۳۸/۴۳٪ تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می شوند.

نتایج حاصل از نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪، کلیه متغیرهای تحقیق معنی دار هستند. در حالت کلی، مطابق نتایج تخمین فرضیه اول، ضریب برنامه ریزی مالیاتی ۰/۰۲۷۳۳۵ بوده که نشان دهنده تأثیر مثبت این متغیر بر مسئولیت اجتماعی شرکت می باشد و در نتیجه می توان فرضیه اول را تأیید شده تلقی نمود.

فرضیه دوم: حضور مدیران زن در هیئت مدیره شرکت بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و رویکرد مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر مثبتی می گذارد.

جدول ۶- نتایج تخمین فرضیه دوم

متغیر وابسته: مسئولیت اجتماعی شرکت				
متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	۰/۱۶۵۹۷۹	۰/۰۸۰۷۳۳	۲/۰۵۵۹۰۴	۰/۰۴۰۱
حضور مدیران زن	۰/۰۴۱۸	۰/۰۱۳۳۰۳	۳/۱۴۲۰۰۹	۰/۰۰۱۷
اجتناب مالیاتی	۲/۸۱۵	۰/۴۴۷	۶/۲۸۸	۰/۰۰۰
مدیران زن * اجتناب مالیاتی	۰/۳۰۲۱۲۳	۰/۰۲۰۱۹۸	۱۴/۹۵۷۹۱	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۱۹۶۳۹	۰/۰۰۷۴۶۵	۲/۶۳۰۸۸۶	۰/۰۰۸۸
اهرم مالی	۰/۰۱۰۴۲۱	۰/۰۰۳۷۱۲	۲/۸۰۷۳۶۳	۰/۰۰۵۲
نرخ بازده دارایی	- ۰/۳۰۲۷۵۳	۰/۰۲۰۱۳	- ۱۵/۰۳۹۵۴	۰/۰۰۰۰
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	۰/۲۰۶۹۵۲	۰/۰۸۰۲۴۷	۲/۵۷۸۹۲۸	۰/۰۱۰۱
عمر شرکت	۰/۰۲۰۳۳۹	۰/۰۰۷۰۱۱	۲/۹۰۱۰۰۵	۰/۰۰۳۹
ضریب تعیین تعدیل شده	۷۹/۳۳٪			
آماره دوربین واتسون	۲/۱۵۶			
آماره F	۵۴۹/۱۹۶			
احتمال (آماره F)	۰/۰۰۰۱			

به منظور آزمون این فرضیه از نتایج تخمین فرضیه فرعی سوم که در جدول فوق ارائه شده، بهره گرفته شده است. با توجه به نتایج این فرضیه، مقدار احتمال (یا سطح معناداری) F برابر ۰/۰۰۰۱ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. نتایج مربوط به ضریب تعیین نشان می دهد، تقریباً ۷۹/۳۳٪ تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی، توضیح داده می شوند. نتایج حاصل از آماره t نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪، کلیه متغیرهای موجود در مدل معنی دار هستند. در حالت کلی نتایج تخمین

فرضیه سوم نشان می‌دهد که سطح معنی داری ضریب متغیر تعاملی مدیران زن* اجتناب مالیاتی ۰/۰۰۰۱ بوده که نشان‌دهنده نقش تعدیلگر مدیران زن در رابطه بین اجتناب مالیاتی و مسئولیت اجتماعی شرکت می‌باشد. که با توجه به آماره t ، در سطح اطمینان ۹۵٪، ضریب متغیر معنی دار بوده و می‌توان فرضیه دوم را تأیید شده تلقی نمود.

بحث و نتیجه گیری

در این بخش به بررسی فرضیه های تحقیق می پردازیم:

فرضیه اول: ضریب برنامه ریزی مالیاتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر مثبتی می گذارد. با توجه به نتایج این فرضیه، مقدار احتمال (یا سطح معناداری) F برابر ۰/۰۰۰۱ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می‌شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین واتسون ۲/۱۰۸ می‌باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی را نشان می‌دهد. نتایج مربوط به ضریب تعیین نشان می‌دهد، تقریباً ۳۸/۴۳٪ تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می‌شوند. نتایج حاصل از نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪، کلیه متغیرهای تحقیق معنی‌دار هستند. در حالت کلی، مطابق نتایج تخمین فرضیه اول، ضریب برنامه ریزی مالیاتی ۰/۰۲۷۳۳۵ بوده که نشان‌دهنده تأثیر مثبت این متغیر بر مسئولیت اجتماعی شرکت می‌باشد و در نتیجه می‌توان فرضیه اول را تأیید شده تلقی نمود.

نتایج بدست آمده از این تحقیق با نتایج تحقیقات واکا و همکاران در سال ۲۰۲۰ همراستا بوده که نشان می‌دهد بین پرخاشگری مالیاتی و گزارشگری CSR رابطه مستقیمی وجود ندارد. دوم، تنوع جنسیتی در هیئت مدیره باعث افزایش تمایل شرکتها به افشای CSR می‌شود، اما تأثیری در رابطه بین پرخاشگری مالیاتی و افشای CSR ندارد. در عوض، جنسیت مدیر عامل شرکت تأثیر مثبتی در رابطه بین برنامه ریزی مالیات شرکتها و گزارشگری CSR مطابق با استانداردهای طرح گزارشگری جهانی (GRI) دارد. این مطالعه بر نقش اصلی تنوع جنسیتی در رشد رویکرد CSR و شهرت شرکتها تأکید دارد. بنابراین، دولت ها و سیاستگذاران کشورهای بزرگ باید تنوع جنسیتی را در نهادهای تصمیم گیری شرکتی ترویج کنند و این به دستیابی به اهداف توسعه پایدار (SDG) کمک می‌کند. همچنین تحقیقات مام صالحی و اسکندرلی در سال ۱۳۹۸ نشان دادند که مسئولیت پذیری اجتماعی هم راستا با تئوری مشروعیت دارای ارتباط ارزشی است. تنوع جنسیتی نیز مطابق با تئوری نمایندگی ارزش شرکت را افزایش داده و همچنین منجر به افزایش ارتباط ارزشی گزارشگری مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها شده است.

فرضیه دوم: حضور مدیران زن در هیئت مدیره شرکت بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و رویکرد مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر می گذارد.

با توجه به نتایج این فرضیه، مقدار احتمال (یا سطح معناداری) F برابر ۰/۰۰۰۱ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵

است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. نتایج مربوط به ضریب تعیین نشان می دهد، تقریباً ۷۹/۳۳٪ تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی، توضیح داده می شوند. نتایج حاصل از آماره t نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪، کلیه متغیرهای موجود در مدل معنی دار هستند.

در حالت کلی نتایج تخمین فرضیه سوم نشان می دهد که سطح معنی داری ضریب متغیر تعاملی مدیران زن* اجتناب مالیاتی ۰/۰۰۰ بوده که نشان دهنده نقش تعدیلگر مدیران زن در رابطه بین اجتناب مالیاتی و مسئولیت اجتماعی شرکت می باشد. که با توجه به آماره t ، در سطح اطمینان ۹۵٪، ضریب متغیر معنی دار بوده و می توان فرضیه دوم را تأیید شده تلقی نمود.

نتایج بدست آمده از این تحقیق با نتایج تحقیقات واکا و همکاران در سال ۲۰۲۰ همراستا بوده که نشان می دهد بین پرخاشگری مالیاتی و گزارشگری CSR رابطه مستقیمی وجود ندارد. دوم، تنوع جنسیتی در هیئت مدیره باعث افزایش تمایل شرکتها به افشای CSR می شود، اما تأثیری در رابطه بین پرخاشگری مالیاتی و افشای CSR ندارد. در عوض، جنسیت مدیر عامل شرکت تأثیر مثبتی در رابطه بین برنامه ریزی مالیات شرکتها و گزارشگری CSR مطابق با استانداردهای طرح گزارشگری جهانی (GRI) دارد. این مطالعه بر نقش اصلی تنوع جنسیتی در رشد رویکرد CSR و شهرت شرکتها تأکید دارد. بنابراین، دولت ها و سیاستگذاران کشورهای بزرگ باید تنوع جنسیتی را در نهادهای تصمیم گیری شرکتی ترویج کنند و این به دستیابی به اهداف توسعه پایدار (SDG) کمک می کند. همچنین تحقیقات عبدفاتح و عابد در سال ۲۰۲۰ نشان داد که شرکت هایی که افشای CSR بالاتری دارند بازده سهام بیشتری دارند و این نشان می دهد که CSR در حال افزایش ارزش است. این یافته ها پیامدهای مهمی برای کاربران بازار سرمایه و سیاست گذار در اقتصادهای نوظهور دارد.

زالاتا و همکاران در سال ۲۰۱۸ نشان دادند که تخصص مالی منجر به کاهش مدیریت سود می شود. همچنین نتایج نشان داد که نسبت کارشناسان زن مالی در کمیته حسابرسی به طور قابل توجهی با مدیریت سود کمتر ارتباط دارد، درحالی که نسبت کارشناسان مالی مرد به طور قابل توجهی بر مدیریت درآمد تأثیر نمی گذارد. با توجه به نتایج آزمون فرضیات پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

با توجه به تایید فرضیه اول در زمینه تأثیرگذاری تصویب برنامه ریزی مالیاتی شرکتها بر مسئولیت اجتماعی شرکت می توان به مدیران و سرمایه گذاران در شرکت های فعال در سازمان بورس پیشنهاد می گردد که در ارزیابی های خود به موضوع مسئولیت پذیری اجتماعی و تنوع جنسیتی اعضای هیأت مدیره توجه نمایند.

با توجه به تایید فرضیه دوم در زمینه تأثیرگذاری حضور مدیران زن در هیئت مدیره شرکت بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و رویکرد مسئولیت اجتماعی شرکت پیشنهاد می شود مدیران سازمان بورس و همچنین شرکت ها برای کاهش هزینه های مربوط به پرداخت مالیات به درصد مالکیت سهامداران نهادی توجه خاصی داشته باشند تا از پرداخت هزینه های

زیادی برای شرکت خود جلوگیری نمایند و همچنین جنسیت در پیشبرد اهداف شرکت و تثبیت جایگاه آنها در بورس نقش چندانی ندارد.

منابع و مآخذ

امیدوار، علیرضا (۱۳۹۰)، ترویج مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، تکمیل کننده و جایگزین سیاست‌ها و وظایف دولت، پژوهشنامه مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها، شماره ۲۱.

فیاض، مینا (۱۳۹۳)؛ طراحی مدل مسئولیت اجتماعی سازمان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی راهبرد شمال، گروه مهندسی صنایع.

کوهکن رستمی، ریحانه؛ رودساز، حبیب، وجه الله قربانی زاده (۱۳۹۲)، «بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر اشتیاق شغلی»، اولین کنفرانس بین‌المللی حماسه سیاسی (با رویکرد تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)، ICPEEE 2014، بهمن ۱۳۹۲.

Aras, Gular. Crowther, David (2008), Governance and Sustainability: An investigation into the relationship between corporate governance and corporate sustainability, Journal of Management Decision Vol. 46 No.3, pp.433-448

Barnea, A. & Rubin, A. (2020). Corporate social responsibility as a conflict between shareholders. Journal of Business Ethics, 97, 71–86.

Boyson, S. Corsi, T. Dresner, M. & Rabinovich, E. (2019). Managing effective third party logistics relationships: what does it take? Journal of Business Logistics, 20(1), 73.

Ciliberti, F. Pontrandolfo, P. & Scozzi, B. (2018). Investigating corporate social responsibility in supply chains: a SME perspective. Journal of cleaner production, 16(15), 1579-1588.

Clarkson, M. (2024). A risk based model of stakeholder theory', Proceedings of the Second Toronto conference on Stakeholder Theory. Toronto: Centre for Corporate Social Performance & Ethics, University of Toronto.

ee, E. K. Ha, S. & Kim, S. K. (2021). Supplier selection and management system considering relationships in supply chain management. Engineering Management, IEEE Transactions on, 48(3), 307-318.

Esen, E. (2023). The Influence of Corporate Social Responsibility (CSR) Activities on Building Corporate Reputation. Advances in Sustainability and Environmental Justice, 11, 133-150

Garriga, E. & Melé, D. (2024). Corporate social responsibility theories: Mapping the territory. Journal of Business Ethics, 53, 51–71

Kang, K. H. Lee, S. & Huh, C. (2020). Impacts of positive and negative corporate social responsibility activities on company performance in the hospitality industry. International Journal of Hospitality Management, 29(1), 72-82.

Lai, C. S. Chiu, C. J. Yang, C. F. & Pai, D. C. (2020). The effects of corporate social responsibility on brand performance: The mediating effect of industrial brand equity and corporate reputation. Journal of business ethics, 95(3), 457-469.

Lantos, G. P. (2021), "The Boundaries of Strategic Corporate Social Responsibility" Journal

of Consumer Marketing, Vol. 18, No.7, pp. 595-632.

Investigating the Role of Gender Diversity in Tax Avoidance and Corporate Social Responsibility among Companies Listed on the Tehran Stock Exchange

Morteza Baghdadi¹

Masoumeh Zare²

Fateme Habibi³

Tahmine Ghorbanpour Yasouri⁴

Abstract

Corporate social responsibility reporting is an important tool for improving corporate accountability to a wide range of stakeholders. However, social responsibility reporting does not always indicate better organizational management, as some managers can demonstrate superficial and attractive reforms to improve the quality of reporting and meet the demands of stakeholders and investors. In this study, all companies listed on the Tehran Stock Exchange from 2014 to the end of 2018 were considered as the statistical population. The statistical population of the study consisted of companies listed on the Tehran Stock Exchange, and a systematic elimination or screening method was used to select companies to use their data to test the research hypotheses. In this study, all hypotheses were confirmed.

Keywords

Gender Diversity, Tax Avoidance, and Corporate Social Responsibility

¹ Bachelor of Accounting with Auditing. (Email: Baghdadimorteza123456@gmail.com)

² Master of Accounting. (Email: A.zare73@ymail.com)

³ Bachelor of Accounting.

⁴ Bachelor of Accounting.